

OPAKOVÁNÍ – JMENNÉ ZNAKY

- **Obecné (tradiční) JZ** – často jména biblického původu nebo tradiční česká jména (př. Petr, Pavel, Anna, Jiří, Eva aj.)
- **JZ závislé na mluveném jazyce**
 - A) inicializované** – většinou tvořeno počátečním písmenem a doplněno orálním komponentem – bezhlasou artikulací celého jména (př. Lucie, Radim, Ondřej, Lukáš aj.), příp. další modifikací - pohyb, umístění (př. Lenka),
 - B) transliterované** – doslovný překlad (Černý, Polák), kalky – mylný překlad (Půlpán, Tetauerová), na základě hláskové podobnosti mezi jménem a slovem v mluveném jazyce (Procházka – procházet se)
- **Deskriptivní JZ** – nezávislé na mluveném jazyce, vycházejí z charakteristiky daného člověka (př. Havel, Klaus, Jágr, Ronaldo aj.)

OPAKOVÁNÍ – ZPŮSOBY VYJÁDŘENÍ PLURÁLU V ČZJ

- **Reduplikace** – opakování pohybu ruky/rukou (obvykle 3x)
 - prostá reduplikace – pouze opakování na místě (věta)
 - reduplikace s posunem – doprava (postel), dolů (slovo), dopředu (čáry na přechodu)
 - částečná reduplikace – duplikací částečně pozměněný znak (dítě -> děti)
- **Pomocné slovní druhy** – zpravidla příslovce a číslovky (mnoho aut, deset rohlíků)

ADJEKTIVA

ZPŮSOBY VYJÁDŘENÍ VLASTNOSTÍ SUBSTANTIV

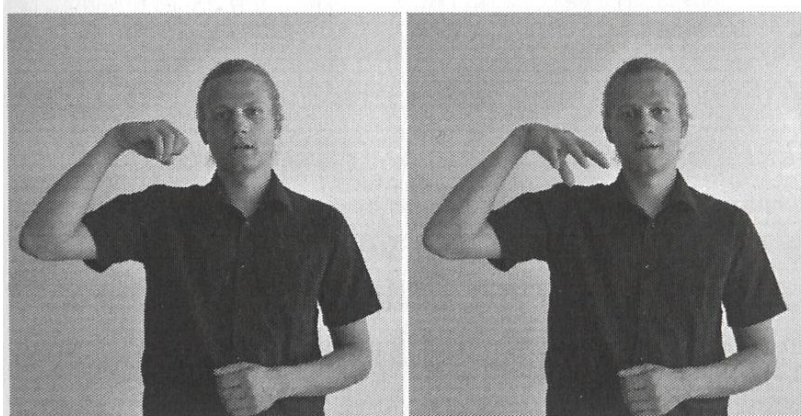
V ČZJ existují dva základní typy prostředků vyjadřujících vlastnosti substancí:

A) adjektiva - vyjadřují vlastnost substance bez bližší specifikace jejího tvaru a velikosti (např. OŠKLIVÝ, POCTIVÝ, SILNÝ). Obsahují manuální složku znaku (jádro znakové zásoby) a nemanuální složku znaku (špička jazyka mezi rty se znakem MALÝ, nafouklé tváře se znakem TLUSTÝ, svráštělé obočí ve znaku s negativním významem ZLÝ, zvednuté oči a úsměv ve znaku s pozitivním významem VESELÝ). Nemění tvar pro vyjádření gramatických významů (může být problém určit, o jaký slovní druh se jedná – Kluk pomalu/pomalý.) Ve větě mají funkci atributivní i predikativní, které se v ČZJ nerozlišují, protože se nepoužívá slovesná spona (Unavená manželka. x Manželka je unavená. Znak neslyšící ve výpovědi: On je neslyšící. x On neslyší.)

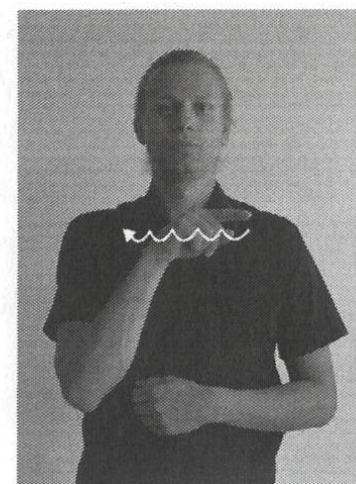
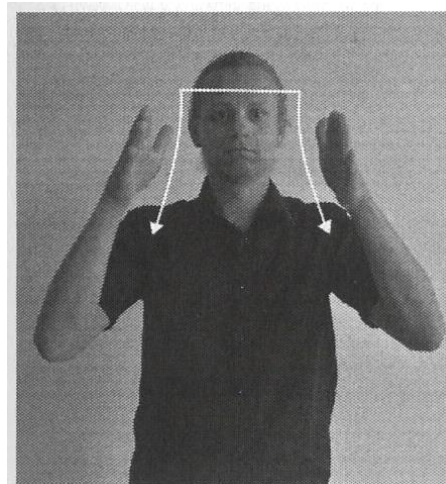
B) specifikátory tvaru a velikosti (STV) – popisují tvar a velikost konkrétní substance (dlouhý, skládaný, puntíkováný). Vyskytují se ve spojení se substantivem pojmenovávajícím referenta, jehož tvar a velikost popisují a artikuluje se vždy za substantivem (substantivum – STV)

PŘÍKLAD SPECIFIKÁTORU TVARU A VELIKOSTI PRO VYJÁDŘENÍ VLASTNOSTI SUBSTANTIVA

- Znak LAMPA

- STV pro tvar krytu lampy
- STV pro tvar volánků na lampě

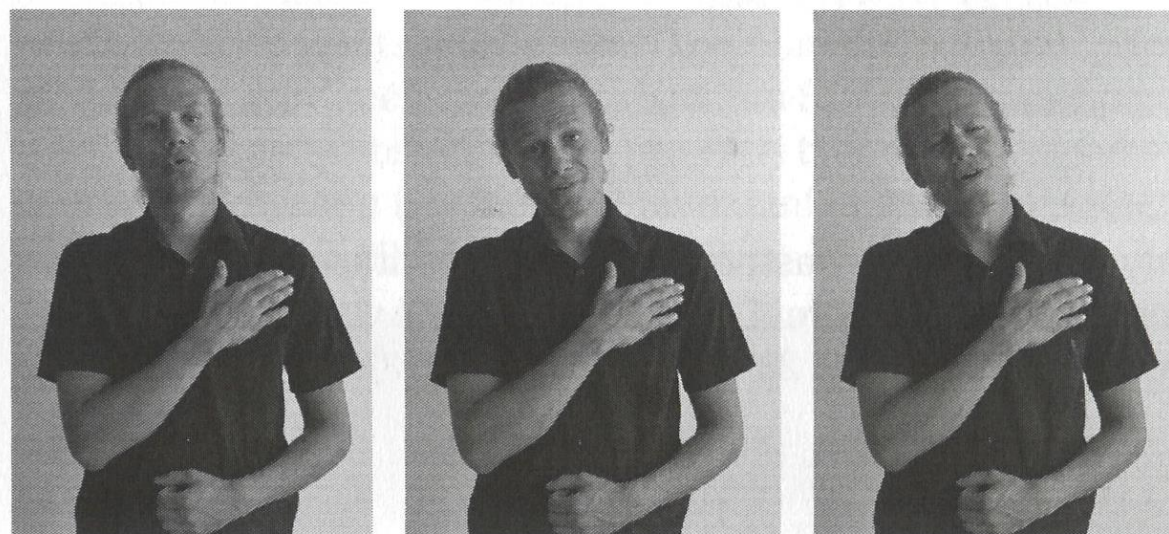
ZVLÁŠTNOSTI UŽITÍ ADJEKTIV V ČZJ

- Adjektivum v atributu (připisující určitou vlastnost substantivu) stojí obvykle za substantivy (boty-staré, hlava-divná, oblečení-ošklivé). Výjimku mohou tvořit barvy (modré-kalhoty, bílá-kočka), ale častěji jsou i ony za substantivem.
- V predikátu může mimo jiné k vyjádření dopomoci znak TYP tam, kde v ČZJ chybí sloveso MÁ, příp. sponové sloveso JE (žena-TYP-oblečení-zelené, osoba-TYP-líná-tlustá).

STUPŇOVÁNÍ ADJEKTIV V ČZJ

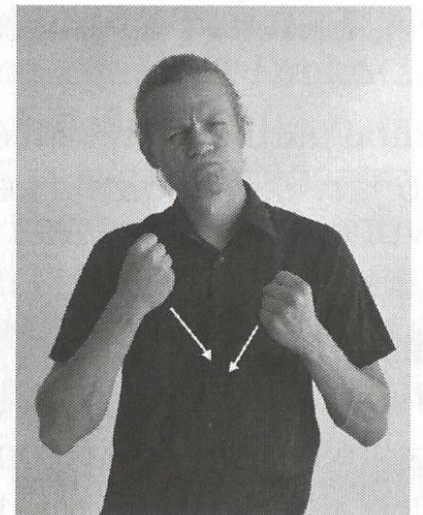
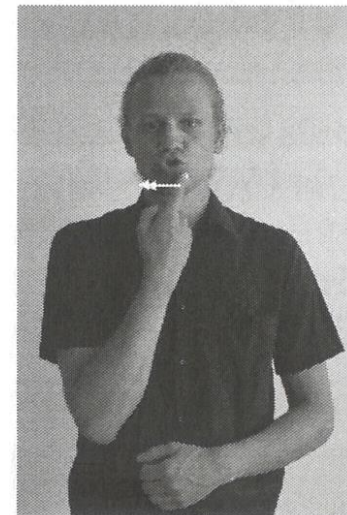
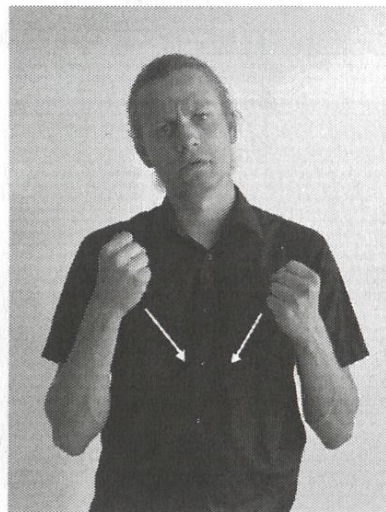
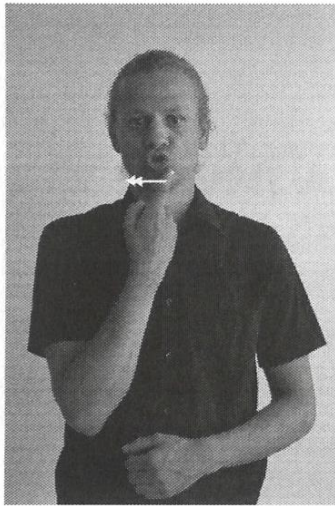
Můžeme rozlišit tři základní způsoby stupňování:

A) Stupňování prostřednictvím modifikace znaku – vyšší stupeň vyjádřen zvětšením manuální složky znaku (komponent pohybu) spolu s zvýrazněním nemanuální složky znaku (mimika). Příklad: hodný – hodnější – nejhodnější. Nemanuální složka znaku se významně podílí na tvorbě jednotlivých stupňů vlastností substancí.

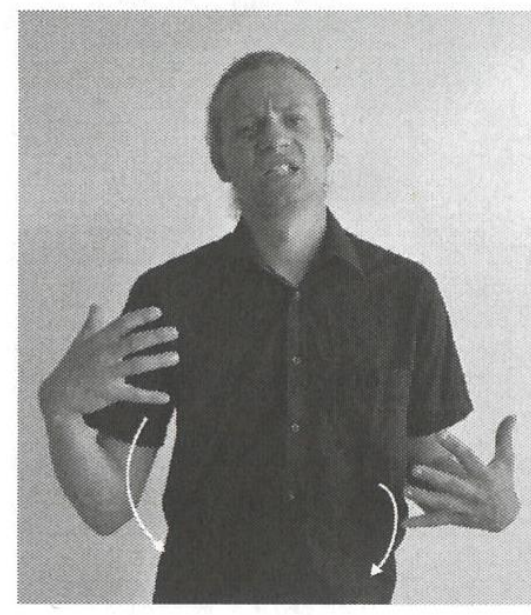
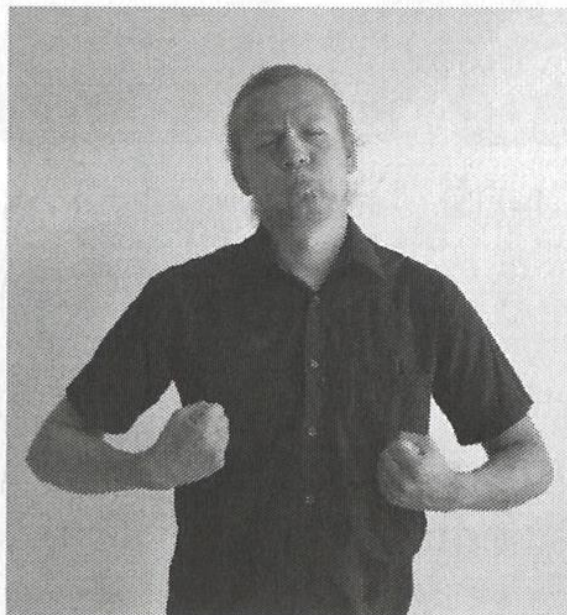
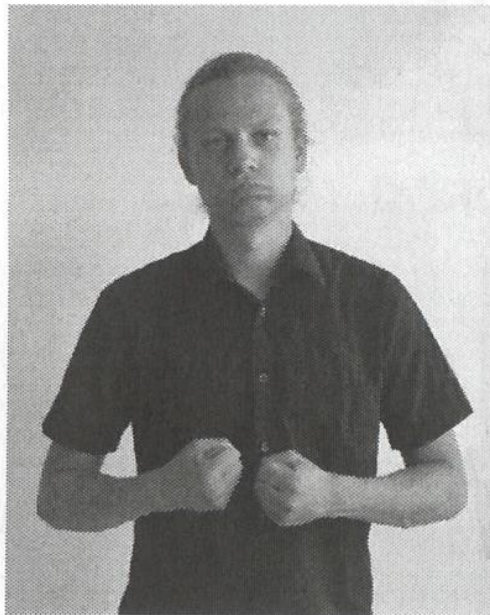
STUPŇOVÁNÍ ADJEKTIV V ČZJ

- **B) Lexikální stupňování** – vyšší stupeň vyjádřen lexikálně (tj. pomocí dalšího znaku). Často též mimo to bývá druhý a třetí stupeň odlišen zvýrazněnou nemanuální složkou znaku. Příklad: červený – červenější (červený + tmavě) – nejčervenější (červený + tmavě + zvýrazněná mimika). Nejčastější pomocné znaky: moc, velmi, více aj.

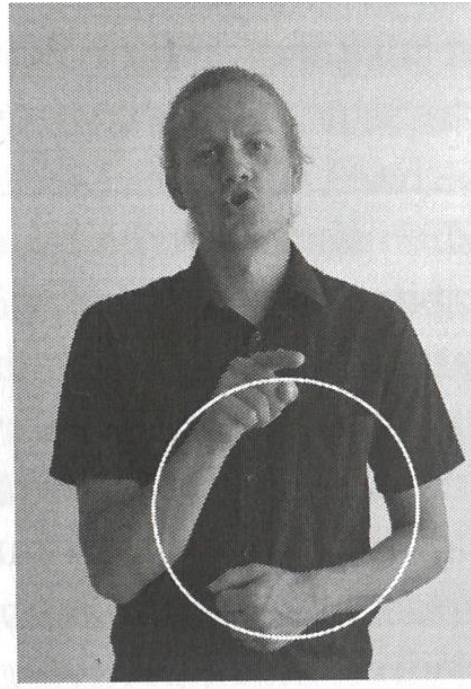
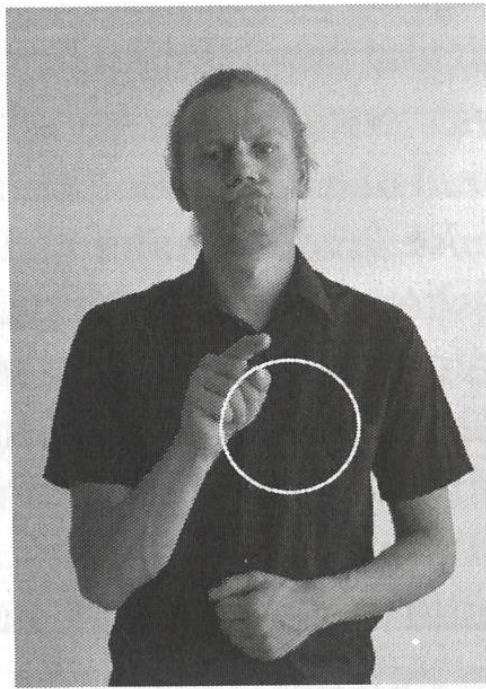
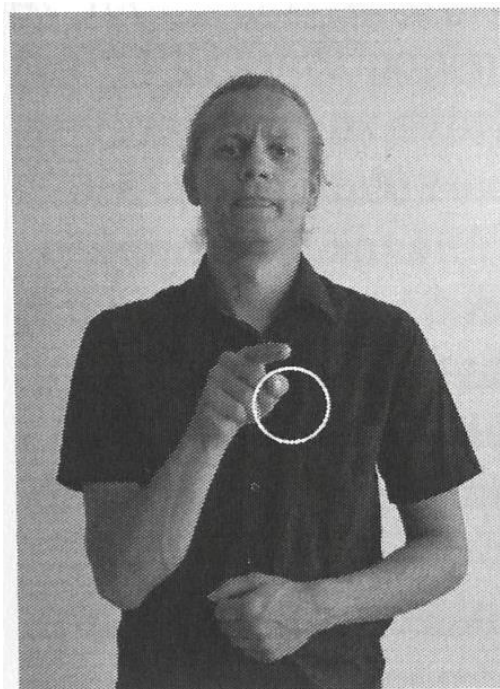
STUPŇOVÁNÍ ADJEKTIV V ČZJ

- **C) Stupňování „nepravidelné“** – třetí stupeň bývá nahrazen jiným znakem, který odpovídá vyšší míře dané vlastnosti. Př. tlustý – tlustější – nejtlustější (znak zavalitý). Poctivý – poctivější – nejpoctivější (znak svatý).

STUPŇOVÁNÍ SPECIFIKÁTORU TVARU A VELIKOSTI (STV)

- Větší tvar a velikost substance se vyjadřuje ikonickým zvětšením znaku (komponent pohybu). Často bývá se stupňováním zesílena manuální a nemanuální složka znaku. Příklad: malá kulička – větší kulička – největší kulička.

PŘÍKLADY UŽÍTÍ RŮZNÝCH ZNAKŮ ADJEKTIV

V českém znakovém jazyce se často setkáme se situacemi, kdy stejné adjektivum vyjádříme jiným znakem v závislosti na kontextu a substantivu, ke kterému je dané adjektivum vázáno:

- dlouhý (dlouhá doba x dlouhá vzdálenost x dlouhý předmět)
- vysoký (vysoký člověk x vysoká škola x vysoký dům)
- dobrý (dobrý nápad x dobrý oběd x dobrý film)

ROZŠÍŘENÍ SLOVNÍ ZÁSObY – STÁTNÍ A JINÉ SVÁTKY

- 1.1. Nový rok (Den obnovy samostatného českého státu)
- Velikonoce (Škaredá středa, Velký pátek, Velikonoční pondělí)
- 1.5. Svátek práce (1. máj)
- 8.5. Den vítězství
- 5.7. Den slovanských věrozvěstů Cyrila a Metoděje
- 6.7. Den upálení mistra Jana Husa
- Mezinárodní týden neslyšících (3. týden v září)
- 23.9. Mezinárodní den znakových jazyků
- 28.9. Den české státnosti
- 28.10. Den vzniku samostatného československého státu
- 17.11. Den boje za svobodu a demokracii
- Vánoce (Štědrý den, Boží hod vánoční, Svátek svatého Štěpána), Silvestr
- Valentýn, jarní a podzimní rovnodennost, letní a zimní slunovrat, Halloween, Památka všech zemřelých aj.

CVIČENÍ - ADJEKTIVA

- Stupňování adjektiv

POUŽITÉ ZDROJE

- ZAHUMENSKÁ, Jitka. *Adjektiva v českém znakovém jazyce?* Praha, 2009. Diplomová práce. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze. Vedoucí práce Alena Macurová.
- MACUROVÁ, Alena a Radka ZBOŘILOVÁ. *Jazyky v komunikaci neslyšících: český znakový jazyk a čeština*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018. ISBN 978-80-246-3412-8.
- LANGER, Jiří. *Znakové systémy v komunikaci neslyšících*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. Studijní opory. ISBN 978-80-244-3746-0.
- OKROUHLÍKOVÁ, Lenka a Petra SLÁNSKÁ BÍMOVÁ. *Rysy přirozených jazyků: český znakový jazyk jako přirozený jazyk ; Lexikografie : slovníky českého znakového jazyka*. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, c2008. ISBN 978-80-87153-47-5.
- SERVUŠOVÁ, Jana. *Kontrastivní lingvistika - český jazyk x český znakový jazyk*. 2., opr. vyd. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, c2008. ISBN 978-80-87218-30-3.